

Łukasz Barański

Wybrane konflikty zbrojne w ujęciu polemologicznym : część III – wojna etiopsko-erytrejska jako przykład nierozwiązanego konfliktu granicznego

---

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 4(16), 5-29

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTOR

mgr Łukasz Barański
l.baranski@aon.edu.pl

WYBRANE KONFLIKTY ZBROJNE W UJĘCIU POLEMOLOGICZNYM¹. CZĘŚĆ III – WOJNA ETIOPSKO-ERYTREJSKA JAKO PRZYKŁAD NIEROZWIĄZANEGO KONFLIKTU GRANICZNEGO

Słowa kluczowe: Etiopia, Erytrea, Róg Afryki, wojna etiopsko-erytrejska, konflikt graniczny

Podłoże konfliktu pomiędzy afrykańskimi sąsiadami ma swe źródła w historii regionu. W drugiej połowie XX wieku w Afryce doszło do całej serii konfliktów o charakterze głównie etnicznym, związanych bezpośrednio lub pośrednio z następstwami kolonializmu. W pewnym sensie tego rodzaju zależności dotyczą też konfliktu etiopsko-erytrejskiego, który można nazwać ostatnią wojną XX wieku. Istotne jest podkreślenie faktu, iż w wyniku podbojów i rozszerzania granic w erze kolonialnej oraz charakterystycznej dla Afryki wysokiej skali migracji, region zajmowany przez oba państwa jest wysoce zróżnicowany pod względem etnicznym i kulturowym². Ludność Etiopii i Erytrei posługuje się wieloma językami należącymi do rodzin chemicko-semickiej oraz arabskiej. Głównymi religiami są: chrześcijaństwo monofizyckie (Kościół Katolicki Obrządku Etiopskiego) oraz islam³. Jednak to różnice religijne czy etniczne są głównym powodem konfliktu.

Tereny dzisiejszej Erytrei i północne prowincje Etiopii stanowią historyczną kolebkę państwa etiopskiego oraz jednej z najstarszych cywilizacji świata, liczącej blisko 3 tysiące lat. Obecnie powierzchnia Erytrei liczy około 117 tys. km², jej centralną część zajmuje płaskowyż (północna część Wyżyny Abisyńskiej, zwana Wyżyną Erytrejską) wznoszący się od 1800 do 3000 m n.p.m. (najwyższy szczyt Emba Soira znajduje się na wysokości 3013 m). Stolica kraju – Asmara – leży na wysokości ok. 2300 m (rys. 1.).

---

¹ Zakres analizy polemologicznej oraz jej elementy zostały scharakteryzowane w pierwszej części serii w numerze 4/2013.

² Zob. J. Mantel-Niećko, M. Ząbek (red.), *Róg Afryki. Historia i współczesność*, Wydawnictwo Trio, Warszawa, 1999, s. 55-57.

³ *Podręczny leksykon państw świata*, RTW, Warszawa, 1998, s. 82.

Pozostałą część kraju wraz z wybrzeżem i około 300 niewielkimi wyspami zajmują niziny. Sieć rzeczna jest bardzo uboga, rzeki mają w większości charakter okresowy. Z kolei terytorium Etiopii (1 104 300 km²)⁴ stanowi głównie część Wyżyny Abisyńskiej od zachodu i Wyżyny Somalijskiej od wschodu, które są przecięte Rowem Abisyńskim. Stolica kraju – Addis Abeba – jest jednym z najwyższych położonych miast na świecie, leżącym na wysokości ok. 2400 m n.p.m. Klimat jest tropikalny, ale łagodzony dużymi wysokościami. Sieć rzeczna jest gęsta, ale charakteryzuje się zmiennością stanu wód w zależności od poru roku. W porze deszczowej w dolinach rzecznych dochodzi do częstych powodzi, natomiast w porze suchej wiele mniejszych rzek całkowicie wysycha, a większe mają obniżone lustra wody. Z geograficznego punktu widzenia oba państwa są stosunkowo trudnym terenem do prowadzenia działań wojennych, także na terenach granicznych, których długość wynosi 1033 km⁵ (rys. 2.).

Źródło: pl.wikipedia.uz [dostęp: 14.07.2015].

Rys. 1. Górzyście tereny w pobliżu Asmary

W średniowieczu pozycja Etiopii na kontynencie była na tyle mocna, że jej imperium obejmowało nawet pewną część Półwyspu Arabskiego. Jest to również jedno z pierwszych państw chrześcijańskich na świecie, które przez wieki otaczają państwa muzułmańskie⁶. Państwo to zdołało utrzymać niemal całkowitą suwerenność nawet w epoce największej ekspansji kolonializmu. Szczególnie po otwarciu Kanału Sueskiego w 1869 roku wzrosło zainteresowanie Europejczyków regionem Rogu Afryki. W tym czasie włoska kompania żeglarska Rubattino za pośrednictwem mnicha Giuseppe Sapeto ku-

---

⁴ Dane geograficzne za: CIA World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html> [dostęp: 14.07.2015].

⁵ Tamże.

⁶ M. Kuczyński, *Konflikty zbrojne i punkty zapalne w Afryce. Informator*, Bellona, Warszawa, 1995, s. 37.

piła od miejscowego sułtana niewielki teren i założyła port (dzisiejszy As-sab), który następnie przejął rząd włoski⁷. Stopniowo Włosi powiększali kontrolowane przez siebie tereny, uzyskując kontrolę nad obszarem niemal równym dzisiejszej Erytrei, a następnie próbowali podporządkować sobie także terytorium Etiopii, co stało się przyczyną konfliktu zbrojnego. Etiopczykom udało się odeprzeć napaść Włoch, zadając klęskę oddziałom włoskim w bitwie pod Aduą w 1896 r. Jak wskazuje S. Niedziela, było to drugie w dziejach zwycięstwo armii afrykańskiej nad armią europejską. Po raz pierwszy Europejczycy doznali porażki w bitwie pod Bonsaso w 1824 r. w trakcie podboju ówczesnego państwa Ashanti (dzisiejsza Ghana)⁸. Cesarz Menelik II nie wykorzystał jednak okazji i nie odebrał zbrojnie Włochom terenów Erytrei, która pozostała pod ich panowaniem.

Źródło: T. A. Gidey, *Ethiopian-Eritrean Conflict: Security Implications for the Horn of Africa*, United States Army War College, 2012, s. 9.

Rys. 2. Mapa Rogu Afryki

⁷ S. Gebru, *Konflikt etiopsko-erytrejski*, [w:] W. Malendowski (red.), *Zbrojne konflikty i spory międzynarodowe u progu XXI wieku*, Wydawnictwo Atla2, Wrocław, 2003, s. 225.

⁸ S. Niedziela, *Etiopia – historia wojen i konfliktów wewnętrznych w czasach nowożytnych*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych, nr 3 (153)/2009, s. 63.

Do planów podboju Etiopii Włosi powrócili jeszcze po I wojnie światowej, planując połączenie Erytrei i Somalii Włoskiego. Począwszy od 1930 roku polityka władz faszystowskich w stosunku do Etiopii była coraz bardziej agresywna, kończąc się jawną napaścią w październiku 1935 r. Włosi zgromadzili w Erytrei i Somalii Włoskim około 350-tysięczną armię, do której siłą wcielano mieszkańców kolonii, zmuszając do bratobójczej walki. Pół roku później oddziały włoskie zajmowały już większość terytorium Etiopii, chociaż całości nie udało im się opanować. W rzeczywistości panowali przede wszystkim nad stolicą oraz większymi miastami, zaś dobrze zorganizowany ruch partyzancki nękał oddziały włoskie przez cały okres okupacji. Nie trwała ona jednak długo – w 1939 roku w Etiopii wybuchło antywłoskie powstanie, a już w 1941 roku kraj był praktycznie wolny⁹.

Sytuacja Erytrei była o wiele bardziej skomplikowana. W średniowieczu terytorium to pozostawało częścią Etiopii, ulegało jednak licznym wpływom arabskim. Później w 1890 roku stało się kolonią włoską, uznaną przez Etiopię na mocy postanowień tzw. traktatu z Uccialli¹⁰. Traktat ten określił także granicę pomiędzy Etiopią a terenami zajmowanymi przez Włochów (granica na rzece Mareb – dzisiejsza granica pomiędzy Etiopią a Erytreą). Okupacja włoska, pomimo niewątpliwej tragedii dla mieszkańców Erytrei, którzy na swojej ziemi traktowani byli jak niewolnicy, dla gospodarki kraju miała pozytywne znaczenie. Włosi, chcąc umocnić swoją pozycję w regionie, lokowali na terenie tego kraju blisko 80% wszystkich swoich inwestycji zagranicznych¹¹. Działania włoskie miały na celu także poróżnienie bliskich sobie narodów Etiopii i Erytrei. Wpajali Erytrejczykom silne poczucie odrębności narodowej, co później miało duży wpływ na dalsze relacje obu narodów. Po wybuchu II wojny światowej i przystąpieniu Włochów do państw osi sprawa Etiopii i Erytrei nabrała szczególnego znaczenia dla Wielkiej Brytanii. Brytyjczycy wyparli Włochów z tych terenów w 1941 roku i wprowadzili w Erytrei zarząd wojskowy¹², pozwolili także wrócić na etiopski tron wygnanemu z kraju cesarzowi Hajle Sellasje I. W tym czasie sprawa Erytrei nabrała międzynarodowego rozgłosu, a do jej terytorium rościło sobie prawa kilka państw. Etiopia wskazywała na powiązania historyczne, kulturowe i etniczne, Włosi domagali się zwrotu swoich posiadłości kolonialnych, a Egipcjowi zależało szczególnie na porcie Massaua, nad którym sprawował kontrolę w XIX wieku do czasu kolonizacji włoskiej. Erytrea stała się także częściowo miejscem rywalizacji zimnowojennej mocarstw, które dążyły do utrzymania wpływów w tym newralgicznym punkcie świata¹³. Przyszłość Erytrei wciąż

⁹ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne konflikty zbrojne*, PWN, Warszawa, 2010, s. 235.

¹⁰ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=4574037> [dostęp: 21.07.2015].

¹¹ Tamże.

¹² S. Gebru, *Geneza konfliktu etiopsko-erytrejskiego*, *Investigationes Linguisticae*, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, nr 9, kwiecień 2003.

¹³ S. Gebru, *Konflikt...*, s. 226.

była więc niepewna. W 1947 roku USA, Francja, Wielka Brytania i ZSRR powołały Komisję Badawczą ds. Erytrei, Somalii i Libii, czyli byłych włoskich kolonii, ale nie udało się jej doprowadzić do porozumienia. Dlatego też we wrześniu 1948 roku sprawę przedstawiono na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Dwa lata później na V sesji Zgromadzenia Ogólnego przyjęto rezolucję 390 A(V), w której zdecydowano o włączeniu Erytrei do Etiopii na zasadach federacyjnych. Decyzja weszła w życie w 1952 roku. Zgodnie z uchwaloną przez parlament Erytrei konstytucją, kraj ten utrzymał samodzielność w kwestiach polityki wewnętrznej i budżetowej, natomiast pod kontrolą rządu federalnego (etiopskiego) znalazły się sprawy obronności i wojska, polityki zagranicznej, finansów, handlu i transportu (w tym także morskiego – czyli porty)¹⁴. Ostatni z wymienionych obszarów miał szczególne znaczenie dla władz Etiopii, która nie miała dostępu do morza, co znacznie ograniczało wymianę handlową i hamowało rozwój gospodarczy.

Zjednoczenie w ramach jednego państwa (i rządu) dwóch różnych ukształtowanych i znajdujących się na różnym poziomie rozwoju społeczeństw (Erytrea po kolonizacji włoskiej była gospodarczo i infrastrukturalnie znacznie lepiej rozwinięta) musiało rodzić konflikty. Szeroka autonomia, sprzeczna z systemem monarchii absolutnej, wywoływała frustrację cesarza. Cesarstwo dążyło do unifikacji obu państw, usilnie zwalczając opozycję, wprowadzając jeden język urzędowy, czy jednolitą strukturę Kościoła Etiopskiego. Prowadziło to jednak jedynie do pogłębiania nastrojów nacjonalistycznych. W Erytrei rosła szybko ilość zwolenników niepodległości i utworzenia samodzielnego państwa. W odpowiedzi cesarz Hajle Syllasje I zaostrzył politykę zastraszania, wprowadzając wojska etiopskie na teren Erytrei. Jak stwierdza S. Gebru, *żołnierze nie rozumiejąc znaczenia słowa autonomia, traktowali te tereny jak podbite i zachowywali się jak okupanci*¹⁵. Działania te pozwoliły opanować parlament erytrejski przez zwolenników całkowitego zjednoczenia z Etiopią, zaś opozycja została zmuszona do emigracji. Ostatecznie w dniu 15 listopada 1962 roku erytrejski parlament, zastraszony i prawdopodobnie także przekupiony, przegłosował ustawę likwidującą federację, wskutek czego Erytrea stała się czternastą prowincją etiopską. Nie pomogły protesty składane przez opozycję na forum ONZ, ponieważ w tym czasie cesarz Syllasje I cieszył się dużym uznaniem na arenie międzynarodowej, szczególnie w państwach zachodnich. Można zaryzykować stwierdzenie, że to właśnie pozbawienie Erytrei autonomii wywołało wybuch otwartego konfliktu etiopsko-erytrejskiego, trwającego z różną intensywnością ponad 40 lat.

Na początku lat 60. doszło do spotkania w Egipcie najbardziej aktywnych erytrejskich działaczy niepodległościowych, którzy po emigracji zna-

---

¹⁴ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne...*, s. 236.

¹⁵ S. Gebru, *Konflikt...*, s. 226.

leżli schronienie w krajach Bliskiego Wschodu. Byli to w przeważającej części muzułmanie, którzy na emigracji ogłosili Erytreę krajem arabskim i głośno sprzeciwiali się proamerykańskiej i proizraelskiej polityce Etiopii, przez co uzyskali w krajach bliskowschodnich szerokie wsparcie moralne i finansowe. W 1961 r. ruch muzułmański, dzięki wsparciu Syrii i Iraku, powołał do życia partię o nazwie Front Wyzwolenia Erytrei (*Eritrean Liberation Front – ELF*) pod przywództwem Idrisa Adama, który sprawował niegdyś funkcję przewodniczącego parlamentu erytrejskiego¹⁶. Zbrojnym skrzydłem ELF była Armia Wyzwolenia Erytrei (*Eritrean Liberation Army – ELA*), działająca na zasadzie partyzantki głównie przy granicy z Sudanem. Działania odwetowe etiopskiego wojska okazały się nieudolne. Nie mogąc bezpośrednio dotrzeć do rebeliantów, pacyfikowano całe wioski, zastraszając ludność, która masowo zaczęła wstępować w szeregi ELA. Dodatkowo do grona państw wspierających opozycję erytrejską z Bliskiego Wschodu dołączyły państwa socjalistyczne z ZSRR i Chinami na czele, próbując równoważyć w ten sposób wpływy amerykańskie w regionie¹⁷. Ruchy separatystyczne narastały, przekształcając się stopniowo w działania partyzanckie. W 1970 roku doszło do rozłamu w ELF. Grupa marksistów wspieranych przez ZSRR utworzyła Ludowy Front Wyzwolenia Erytrei (*Eritrean People's Liberation Front – EPLF*), na czele którego stanął Isajas Afewerki¹⁸. Od tego momentu walki wybuchły z jeszcze większym natężeniem, przyjmując formę regularnych starć zbrojnych pomiędzy separatystami a armią rządową. Wyjątkowo zacięte walki toczyły się zwłaszcza w czasie pomiędzy detronizacją cesarza Hajle Sellasje I (w wyniku wojskowego zamach stanu w roku 1974), a upadkiem marksistowskiego rządu wojskowego Mengystu Hajle Marjama (1991 r.).

Cesarstwo upadło przede wszystkim w wyniku niezadowolenia niższych rangą oficerów ze sposobów i efektów wykorzystania armii do zwalczania działań partyzanckich. Przy poparciu społeczeństwa udało się obalić Sellasje I. Następnie powołano Tymczasową Wojskową Radę Administracyjną (z j. amharskiego – DERG). Początkowo Mengystu Hajle Marjam, który stał na czele grupy oficerów dokonującej wojskowego zamachu stanu, był wiceprzewodniczącym DERG-u, co wynikało z obietnicy danej społeczeństwu, że żaden z przywódców zamachu nie zostanie wybrany przewodniczącym. W rzeczywistości jednak to on od początku rządził krajem, a w 1977 r. oficjalnie stanął na czele Rady. Tym samym Etiopia stała się państwem komunistycznym. Bliskość ideowa z głównymi ugrupowaniami niepodległościowymi w Erytrei (miały głównie charakter lewicowy) dawała pewne nadzieje na rozwiązanie konfliktu. Negocjacje z partyzantami nie przyniosły jednak

¹⁶ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne...*, s. 236.

¹⁷ S. Gebru, *Konflikt...*, s. 227.

¹⁸ S. Dworecki, T. Kęsoń, M. Kulisz, *Konflikty zbrojne w Afryce i Ameryce. Analiza i komentarze*, ATKA, Warszawa, 1997, s. 50.

spodziewanych efektów, czego wynikiem było powstanie w etiopskiej prowincji Tigray w lutym 1975 roku Tigrayskiego Ludowego Frontu Wyzwolenia (*Tigrayan People's Liberation Front – TPLF*), na czele którego stanął Melese Zenawi (od 1991 roku przywódca Etiopii). TPLF i EPLF prowadziły wspólną walkę przeciwko rządowi Mengystu. Reakcją etiopskich władz był tzw. czerwony terror, czyli brutalne likwidowanie przeciwników rewolucji, które najmocniej dotykało ludność miejską prowincji Tigray i Erytrea. Ludność zaczęła więc opuszczać miasta i łączyć się z rebeliantami na terenach wiejskich. W ten sposób, np. w Asmarze, między 1974 a 1977 rokiem liczba mieszkańców zmniejszyła się o ponad 110 tys. (z ponad 200 do 90 tys.)¹⁹.

W wyniku działania etiopskich władz w krótkim czasie liczba żołnierzy etiopskich stacjonujących w Erytrei wzrosła do 200 tys. Siły te miały dokonać pacyfikacji erytrejskich ruchów nacjonalistycznych. Z kolei siły zbuntowanej etiopskiej prowincji liczyły wtedy około 17 tys. żołnierzy, wspartych ogromną rzeszą partyzantów, którzy świetnie sobie radzili w górzystym terenie środkowej Erytrei. Przełomowym momentem starcia była tzw. kontrofensywa spod Nakfy²⁰ rozpoczęta w grudniu 1987 r. przez siły EPLF²¹. Wojska etiopskie osłabione w wyniku znaczącego oporu przeciwnika w trakcie sześciolletniej ofensywy na terenie Erytrei (1979-1985) nie były w stanie w kluczowym momencie stawić skutecznego oporu. Dodatkowo Etiopię dotknęła w tym czasie jedna z największych klęsk głodu w historii tego państwa. Mimo iż pomoc żywnościowa kierowana była na front, to jednak tylko niewielka jej część docierała do walczących żołnierzy. Morale armii spadało. Tymczasem partyzanci erytrejscy rośli w siłę z każdą porażką wojsk etiopskich. Przejmowana broń i zapasy amunicji umożliwiły organizację kolejnych oddziałów, dodatkowo Erytrejczycy znacznie lepiej radzili sobie z organizacją zaopatrzenia żywnościowego (uruchomiono programy społeczne, jak np. *Eritrean Relief Association – Stowarzyszenie Pomocy Erytrei*, dostarczające zapasy żywnościowe dla mieszkańców prowincji i rebeliantów)²². W trakcie walki wokół Nakfy Etiopczycy stracili 11-15 tys. żołnierzy zabitych i rannych. Po tej klęsce niepodległość Erytrei była już w zasadzie kwestią czasu tym bardziej, że wycofujące się z Erytrei oddziały etiopskie ulegały stopniowej demoralizacji i degradacji. Dodatkowo sam Mengystu (w mediach określany często *Czarnym Stalinem*) niszczył armię, dokonując czystek wśród najbardziej doświadczonej kadry oficerskiej, która wyrażała wątpliwości co do słuszności jego decyzji. Dowódców często mordowano na

---

¹⁹ D. W. Grigjs, *Red Tears*, New Jersey, 1989, s. 89; za: S. Gebru, *Konflikt...*, s. 228.

²⁰ Główna baza partyzantów z EPLF znajdująca się około 60 km od Morza Czerwonego i około 100 km od granicy z Sudanem, zob. rys. 2.

²¹ C. Thomas, *The Road to Afabet: The EPLF, Protracted Warfare and the Liberation of Eritrea*, XXXVII International Congress of Military History, Rio de Janeiro, 2011, s. 12. Dostępne w Internecie: <http://www.eceme.ensino.eb.br/cihm/Arquivos/PDF%20Files/34.pdf> [dostęp: 16.08.2015].

²² Tamże, s. 12.

oczach żołnierzy, na ich miejsce przychodzili młodzi i niedoświadczeni, ale lojalni oficerowie. Z tego powodu duża liczba żołnierzy etiopskich zdezerterowała do Sudanu bądź przechodziła na stronę partyzantów. Nie bez znaczenia był także koniec zimnej wojny i rozpad bloku wschodniego, którego państwa były głównymi dostawcami broni dla sił etiopskich. Do 1990 r. połączone siły partyzantów tygryjskich i erytrejskich kontrolowały już większość strategicznych punktów w Erytrei, w tym wybrzeże z portem Massaua.

Sytuacja zmusiła Mengystu Hajle Marjama do ucieczki do Zimbabwe w maju 1991 r. Tymczasem 26 maja partyzanci zajęli Asmarę, a dzień później wkroczyli do Addis Abeby. W ten sposób Erytrea całkowicie oderwała się od Etiopii. W obu krajach utworzono rządy tymczasowe, na czele których stanęli przywódcy rebelii: w Etiopii Melese Zenawi, a w Erytrei Isajas Aferwerki. Rok później obaj przywódcy podpisali porozumienie, zgodnie z którym o przyszłości Erytrei miało zadecydować referendum.

W dniach 23-25 kwietnia 1993 r. przeprowadzono pod kontrolą ONZ referendum, w którym mieszkańcy regionu wypowiedzieli się jednoznacznie za niepodległością prowincji (98,8% głosów²³). Niepodległość Erytrei oficjalnie proklamowano 23 maja 1993 roku. Etiopia, jako jedno z pierwszych państw, uznała niepodległość Erytrei i początkowo dwustronne stosunki układały się przyjaźnie. Oba państwa były silnie powiązane w wielu kwestiach – z jednej strony Etiopczycy zmuszeni byli do korzystania z erytrejskich portów i dróg, z drugiej strony Erytrea potrzebowała dostaw etiopskiej wody, energii elektrycznej czy produktów rolnych. Państwa łączyła także duża wymiana gospodarcza oraz wspólna waluta. Nie bez znaczenia była także przyjacielska relacja obu przywódców, którzy wspólnie obalili poprzedni reżim, byli młodzi, wiele podróżowali po świecie, także po państwach zachodnich, można więc było wierzyć, że stworzą podstawy państwowości będące wzorem dla innych państwa afrykańskich.

Jeszcze w 1993 roku (w serii spotkań przed 27 września) obie strony wypracowały i podpisały tzw. Asmara Pact, będący zbiorem 25 protokołów zawierających m.in. postanowienie o wspólnym sojuszu obronnym, porozumienie w kwestii wspólnego kształtowania polityki monetarnej i fiskalnej oraz w kwestii ustanowienia strefy wolnego handlu między oboma państwami²⁴. Etiopsko-erytrejską współpracę gospodarczą ułatwiała wspólna waluta – etiopski byrr. Należy jednak wskazać, że podpisane porozumienia nie precyzowały szczegółów w pewnych kluczowych kwestiach, a w tym problemu obywatelstwa Etiopczyków w Erytrei i Erytrejczyków w Etiopii, trybu i szczegółowych zasad płatności w wymianie handlowej, a także kwestii wymiany

---

²³ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne...*, s. 237.

²⁴ E. M. Teka, *Instability in the Horn of Africa: an assessment of the Ethiopia-Eritrean conflict*, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 2010, s. 36.

byrra w wypadku, jeśli Erytrea wprowadzi swoją narodową walutę²⁵. Początkowo jednak współpraca obu państw układała się bardzo dobrze. Etiopia importowała ponad 60% erytrejskiej produkcji rolnej i przemysłowej, zaś eksportowała do Erytrei przede wszystkim materiały przemysłowe, drzewne, zboże, cukier, tytoń, bawełnę i żelazo²⁶. Etiopia korzystała z wolnoćlowego ruchu tranzytowego przez erytrejskie porty Massaua i Assab, a oba państwa dzieliły między siebie koszty ich utrzymania.

Przyjazne stosunki nie trwały jednak długo. W Etiopii dość szybko dały o sobie znać charakterystyczne dla państw afrykańskich podziały etniczne. Rząd Melese Zenawi zdominowany był przez Tigrajczyków, czego nie akceptowali przedstawiciele innych grup etnicznych, w szczególności Amhar i Oromo, którzy czuli się dyskryminowani. W Etiopii część ważnych stanowisk państwowych zajmowali Erytrejczycy, co po separacji państw uznawane było za niewłaściwe. Zenawi, wierząc w erytrejską przyjaźń, rozwiązał półmilionową armię Mengystu, przez co w kraju pojawiła się spora liczba kombatantów i weteranów poprzedniej wojny, która nie potrafiła odnaleźć się w nowej rzeczywistości i pozostająca bez środków do życia. Środowiska intelektualistów i szeroko rozumianego biznesu przestrzegały przed konsekwencjami odłączenia się Erytrei i utraty swobodnego dostępu do morza dla funkcjonowania gospodarki. Dodatkowo działania rządu erytrejskiego tylko wzmacniały poczucie oburzenia i zaniepokojenia w etiopskim społeczeństwie.

Mimo zakończenia konfliktu strona erytrejska nie zwolniła jeńców wojennych, traktując ich z ogromnym okrucieństwem i masowo mordując, szczególnie kadrę oficerską. Rząd etiopski nie reagował na te zachowania, mimo iż armia składała się przede wszystkim z chłopów siłą wcielanych do wojska przez komunistyczny reżim Mengystu, trudno było ich zatem traktować jako groźnych przedstawicieli poprzedniej władzy, mogących stanowić zagrożenie. Represje dotknęły także ludność cywilną, około 100 tys. Etiopczyków zostało wypędzonych z Erytrei, rozdzielano nawet mieszane małżeństwa. Przyczyniło się to do budowania atmosfery wrogości oraz przywróciło praktykę eksponowania różnic między grupami etnicznymi, praktykowaną jeszcze w czasach kolonizacji włoskiej. Co więcej, rząd erytrejski po wojnie o niepodległość dysponował liczną i dość dobrze wyposażoną armią, przez co wykazywał dużą pewność siebie, a nawet agresję w stosunkach międzynarodowych. Jak stwierdza S. Gebru, Isajas Afewerki *uznawał siebie*

---

²⁵ Tamże, s. 36-37.

²⁶ H. G. Marcus, *A History of Ethiopia*, Londyn, 2002, s. 248; za: K. Hryćko, *Etiopsko-erytrejski konflikt graniczny 1998-2000. Przyczyny i przebieg*, [w:] D. K. Gemechu (red.), *Współczesne konflikty międzynarodowe i etniczne*, Olsztyńska Szkoła Wyższa, Olsztyn, 2009, s. 99.

za *żandarma Rogu Afryki, zdolnego do wszelkiej interwencji w tym regionie*²⁷. Szukając konfrontacji, Erytrea najpierw weszła w spór z Sudanem, oskarżając go (1 stycznia 1994) o wspieranie antyrządowej erytrejskiej opozycji islamskiej. Afewerki zarzucił sudańskiemu rządowi, że przy jego wsparciu zbrojne grupy islamistów przekroczyły granicę z Erytreą i stoczyły bitwę, w której poległ jeden z erytrejskich dowódców, co dla erytrejskich władz oznaczało akt wojny²⁸. Na szczęście napięcia nie doprowadziły do wybuchu konfliktu zbrojnego. Następnie w grudniu 1995 r. Erytrea zajęła zbrojnie wyspy Hanisz, do których prawa rościł sobie Jemen, doprowadzając do niewielkiego trzydniowego starcia militarnego w rejonie spornych wysp²⁹. Niepełna pół roku później w kwietniu 1995 r. wojska erytrejskie wkroczyły na 7 km w głąb terytorium Dżibuti, szybko się jednak wycofały w obawie przed stacjonującymi tam wojskami francuskimi. Jak stwierdza K. Hamilton, *krótka historia polityki zagranicznej Erytrei jako niepodległego kraju ujawnia wolę do sięgania – niemal pochopnie – po agresywne zachowania do obrony przeciwko wszystkiemu, co postrzegane było jako zagrożenie dla jej suwerenności*³⁰.

Wielu komentatorów i badaczy wskazuje jednak, że głównymi przyczynami wybuchu konfliktu między Etiopią i Erytreą były przyczyny ekonomiczne³¹. Oba państwa stosunkowo odmiennie podchodziły do realizacji zapisów Asmara Pact. Istniał pewien konflikt interesów, polegający na tym, że Etiopia starała się nacjonalizować i chronić pewne sektory gospodarki przez zagranicznymi inwestorami i siłą roboczą, podczas gdy Erytrea domagała się swobodnego korzystania ze wszystkich przywilejów we wszystkich sektorach gospodarki. Stąd np. Erytrejczycy nie mogli pracować w instytucjach odpowiedzialnych za dostawy energii elektrycznej, usługi transportowe czy ubezpieczenia. Erytrea nie mogła importować towarów przeznaczonych przez Etiopię na eksport do innych państw, ani eksportować do Etiopii artykułów importowanych przez siebie z krajów trzecich³².

W 1997 roku Etiopia znacząco podwyższyła taryfy celne na produkty pochodzące z Erytrei, na co w odpowiedzi rząd w Asmarze wprowadził nową walutę (nakfa). Etiopia, traktując to jako gest nieprzyjaźni, nie zgodziła się

---

²⁷ S. Gebru, *Konflikt ...*, s. 231.

²⁸ K. Hamilton, *Beyond the Border War: the Ethio-Eritrean Conflict and International Mediation Efforts*, Princeton Journal of Public and International Affairs, volume 11, Princeton University, 2000, s. 125.

²⁹ Tamże, s. 125. Por.: B. Whitaker, *Clash over islands* (BBC News), Middle East International, 5 stycznia 1996, <http://www.al-bab.com/yemen/artic/mei15.htm> [dostęp: 20.07.2015]; D. J. Dzurek, *Eritrea-Yemen Dispute Over the Hanish Islands*, IBRU Boundary and Security Bulletin, 1996, s. 70-77.

³⁰ K. Hamilton, *Beyond ...*, s. 126.

³¹ L. Lata, *The Search for Peace: The Conflict between Ethiopia and Eritrea*, Allkopi AS, 2006, s. 58, <http://www.fafo.no/pub/rapp/20014/20014.pdf> [dostęp: 22.07.2015].

³² K. Hryćko, *Etiopsko...*, s. 100.

uznać nakfy za walutę wymienną na byrra, szczególnie po kursie 1:1 sugerowanym przez Erytreę. Doszło do zerwania stosunków gospodarczych, co negatywnie odbiło się na gospodarkach obu krajów, które i tak należały do najbiedniejszych na świecie. Wzajemną niechęć zwiększyła jeszcze decyzja o deportacji tysięcy Erytrejczyków z terytorium Etiopii. Pretekstem do rozpoczęcia otwartego konfliktu stał się spór graniczny w rejonie miejscowości: Badme, Alitena i Tsonara. Przebieg linii granicznej, wyznaczonej jeszcze w czasach kolonialnych, zmieniany kilkakrotnie (na mocy traktatów w latach 1900, 1902, 1908³³), był różnie interpretowany przez obie strony. Po wprowadzeniu nowej waluty w Erytrei przebieg granicy nabrał ekonomicznego znaczenia. W rejonach przygranicznych dochodziło do nielegalnej wymiany walut, kwitły przemysł i nielegalny handel towarami. Prawdopodobnie to właśnie kwestie ekonomiczne w dużej mierze przyczyniły się do zainicjowania dyskusji i sporów o przebieg granic.

Przyczyny wojny granicznej 1998-2000

Przyczyny strukturalne

- Brak precyzyjnego określenia oficjalnych granic między oboma państwami, szczególnie linii lądowej, które istniały jedynie w zarysie, bazując na nieprecyzyjnych liniach przyjętych na mapach z okresu kolonialnego;
- Zatarcie się granic w okresie państwa unitarnego;
- Różnice etniczne, eksponowane w momentach kryzysowych, a wynikające z praktyk czasów kolonialnych oraz reżimu Mengystu Hajle Mariama;

Przyczyny koniunkturalne

- Brak precyzyjnych ustaleń w istotnych kwestiach wzajemnych relacji po utworzeniu państwa erytrejskiego oraz różnice w interpretacji zawieranych porozumień;
- Wysoki poziom militaryzacji Erytrei po wojnie o niepodległość;
- Butna (a nawet agresywna) postawa rządu erytrejskiego pod przywództwem Isajasa Afewerki;
- Ekonomiczne znaczenie granicy etiopsko-erytrejskiej, związane z wprowadzeniem *nakfy* oraz wymianą walutową w regionach przygranicznych;

Przyczyny okazjonalne

- Potyczka w tzw. Trójkącie Dżyrga w rejonie Badme między lokalną milicją etiopską a uzbrojonymi Erytrejczykami.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 3. Polemologiczna kategoryzacja przyczyn etiopsko-erytrejskiego konfliktu zbrojnego

Zamieszanie wokół *nakfy* wywołało szereg kolejnych decyzji gospodarczych po obu stronach konfliktu, wymierzonych w sąsiadów i odbijających

³³ Por. R. Łoś, J. Reginia-Zacharski, *Współczesne...*, s. 238.

się negatywnie na gospodarkach obu państw. Etiopia zwiększyła ceny towarów eksportowych, w tym żywności. Bez niej społeczność Erytrei nie była w stanie przeżyć, szczególnie w okresie silnej pory deszczowej, która nawiedziła ją w tym czasie, niszcząc znaczącą część plonów. Z kolei strona erytrejska bez powiadomienia i konsultacji z władzami Etiopii podniosła opłaty związane z obsługą portów morskich oraz rozpoczęła import towarów z innych krajów, między innymi USA i Europy³⁴. Etiopczycy nawiązali więc współpracę z Dżibuti, co spowodowało załamanie się jednego z dwóch głównych źródeł dochodu państwa erytrejskiego – opłat tranzytowych związanych z przepływem towarów. Wszystkie te elementy wpłynęły na radykalne zaostrzenie relacji etiopsko-erytrejskich.

W efekcie doszło do otwartego konfliktu zbrojnego. Agresorem okazała się Erytrea, wkracząc zbrojnie na sporne terytoria 6 maja 1998 r., na kierunku miejscowości Badme (rys. 4.), znajdującej się na równinie o tej samej nazwie, a rozciągającej się po obu stronach granicy. Granice w tym regionie określały porozumienia z 1902 roku, w późniejszym okresie nie doszło do ich delimitacji. W efekcie granica przyjmuje w tym miejscu kształt prostej linii, nieopartej o żadne ważne punkty geograficzne czy podziały etniczne. Jak wskazuje S. Gebru, zamieszanie wokół granicy wprowadzali celowo Włosi w dobie ekspansji kolonialnej w celu budowy pretekstu do wybuchu konfliktu z Etiopią i jej ostatecznej całościowej aneksji. Stąd sporządzane przez nich mapy były nieprecyzyjne i często różniły się od siebie³⁵. Według szkiców przedstawianych przez Erytrejczyków samo miasto Badme znajduje się w granicach państwa erytrejskiego, choć od lat osiemdziesiątych XX wieku podlegało pod administracyjny zarząd etiopskiej prowincji Tigraj³⁶. Niejasny przebieg granicy był głównym argumentem erytrejskiej linii obrony, przywołanym przez ministra spraw zagranicznych Erytrei w oświadczeniu z 15 maja 1998 r. Stwierdził w nim, że *Erytrea nie naruszyła uznanych na arenie międzynarodowej granic państwowych i nie wkroczyła na terytorium Etiopii*³⁷. Tak więc dla Erytrei granice wyznaczone przez porozumienia czasów kolonialnych stały się punktem wyjścia do agresji w rejonie Badme. Z kolei Etiopczycy przekonywali, że za przynależnością tego regionu do Etiopii przemawia długoletnia administracja tego terenu oraz fakt, że większość mieszkańców Badme stanowili Etiopczycy. Tigryjska administracja przedstawiała przy tym mapy z lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych wskazujące, że w dobie państwa unitarnego granice prowincji obejmowały także region Badme³⁸.

---

³⁴ K. Hryćko, *Etiopsko...*, s. 101.

³⁵ S. Gebru, *Konflikt...*, s. 232-233.

³⁶ L. Lata, *The Ethiopia-Eritrea War*, Review of African Political Economy, No. 97, ROAPE Publications Ltd., 2003, s. 380.

³⁷ Tamże, s. 380.

³⁸ Tamże, s. 380.

Dla Etiopii agresja zbrojna była całkowitym zaskoczeniem. W okolicy nie stacjonowały żadne oddziały wojskowe, jedynie niewielkie siły milicyjne, które nawiązały kontakt z przeciwnikiem. Zaskoczenie było tym większe, że od września 1997 roku trwały prace wspólnej etiopsko-erytrejskiej komisji granicznej. Niemalże natychmiast rząd w Asmarze ogłosił gotowość do rozpoczęcia mediacji. Pierwsza runda rokowań odbyła się już 17 maja przy udziale prezydentów Etiopii (Negasso Gidada) i Erytrei (Isajjas Afewerki) oraz Dżibuti (Hassan Gouled Aptidon), a także wiceprezydenta Rwandy (Paul Kagame) oraz sekretarza stanu USA (Condoleezza Rice). Konflikt trwał jednak w najlepsze, nasiliły się szczególnie wzajemne bombardowania. W czerwcu Stany Zjednoczone i Rwanda zgłosiły projekt traktatu pokojowego. Zakładał on wycofanie wojsk Erytrei na pozycje sprzed 12 maja (data wkroczenia wojsk erytrejskich do miasta Badme), powrót na sporne terytoria dotychczasowej administracji publicznej, utworzenie strefy buforowej i rozmieszczenie obserwatorów międzynarodowych, wyznaczenie ostatecznej granicy przez komisję z ramienia ONZ oraz rozpoczęcie postępowania w sprawach przestępców wojennych³⁹. Projekt został zaakceptowany przez Etiopię oraz Organizację Jedności Afrykańskiej, jednak zdecydowanie odrzucony przez władze Erytrei. Jedyne co udało się uzyskać na tym etapie negocjacji to przerwy we wzajemnych bombardowaniach umożliwiające ewakuację cudzoziemców.

Począwszy od 31 maja, wojska erytrejskie rozwinęły natarcie na wschód od regionu Badme, zajmując (do 6 czerwca) miejscowości Zala Ambassa, Alitena i Aiga. W dniu 5 czerwca doszło do dwukrotnego bombardowania cywilnych obiektów (przede wszystkim szkoły) w mieście Mekele (stolica prowincji Tigray), w wyniku czego zginęło 51 osób (w tym dzieci) a 136 zostało rannych⁴⁰. Strona erytrejska utrzymywała, że obiekt został zbombardowany w wyniku pomyłki, a prawdziwym celem miało być znajdujące się nieopodal lotnisko. W odpowiedzi na ten akt przemocy lotnictwo etiopskie dokonało nalotu na wybrane cele w Asmarze.

W dniu 10 czerwca w trakcie szczytu Organizacji Jedności Afrykańskiej w Wagadugu zdecydowano o podtrzymaniu pokojowej inicjatywy według planu rwandyjsko-amerykańskiego oraz wysłaniu kolejnych mediatorów do obu stron konfliktu. Sporządzony po zakończeniu szczytu raport, dotyczący przyczyn konfliktu, jednoznacznie wskazywał na Erytreę jako agresora nielegalnie okupującego tereny, które prawnie należą do Etiopii. Oczywiście raport ten został entuzjastycznie przyjęty w Addis Abebie, Erytrea z kolei odrzuciła go w całości. Na mocy postanowień szczytu powołano do życia Komitet Mediacyjny, w którego skład weszli prezydent Burkina Faso Blaise

---

³⁹ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne...*, s. 238.

⁴⁰ *Cruel Consequences of the Eritrean Aggression Against Ethiopia*, Ethiopian Foreign Ministry Bulletin, Addis Abbeba, 1998, s. 7; za: S. Gebru, *Konflikt...*, s. 234.

Compaore jako przewodniczący, prezydent Zimbabwe Robert Mugabe, prezydent Dżibuti Hassan Gouled oraz sekretarz Generalny OJA Ahmed Salim. Działania Komitetu nie przyniosły jednak żadnych pozytywnych rezultatów, gdyż strona erytrejska zdecydowanie odrzuciła możliwość wycofania wojsk z terytoriów spornych, co było warunkiem kontynuowania negocjacji przez Etiopię. W listopadzie z Komitetu wystąpił prezydent Dżibuti, po obcesowym i skandalicznym zachowaniu Isajasa Afewerki, który publicznie oskarżył go o stronniczość. Po tym wydarzeniu stosunki dyplomatyczne między Dżibuti a Erytreą zostały zerwane, a szczyt w Wagadugu zakończył się chaosem i brakiem jakichkolwiek rozwiązań.

Źródło: *Beyond the fragile peace between Ethiopia and Eritrea: averting new war*, Africa Report N°141 – 17 June 2008, International Crisis Group, s. 22.

Rys. 4. Rejon konfliktu etiopsko-erytrejskiego

W czasie trwania zabiegów dyplomatycznych sytuacja na froncie ustabilizowała się, do końca 1998 r. niewiele się wydarzyło poza kilkoma niewielkimi starciami. Pomimo słabości gospodarczej oba kraje cały czas się dozbrajały. Co ciekawe, obie strony miały niemalże tych samych dostawców uzbrojenia – samoloty i śmigłowce kupowano w Rosji a broń pancerną w Bułgarii i Rumunii. Etiopia zdecydowała się jeszcze na zakup wyrzutni raketowych w Chinach oraz sprzętu telekomunikacyjnego we Francji⁴¹. Dodatkowo pomocy Etiopii udzieliła Rosja, wysyłając swoich doradców wojskowych oraz dostarczając sprzęt, głównie samoloty Su-27 i śmigłowce Mi-8 i Mi-24 (według niektórych źródeł także samoloty MiG-29⁴²). Etiopia podniosła liczebność swoich wojsk ze 120 tys. do 320 tys., zaś Erytrea z 47 tys. do aż 270 tys.⁴³ (przy populacji 3,2 mln, co daje współczynnik zmilitaryzowania społeczeństwa na poziomie około 8,5%). Eskalacja działań zbrojnych nastąpiła w lutym 1999 r., kiedy wojska etiopskie podjęły zdecydowaną ofensywę na wszystkich trzech kierunkach spornych. W dniach 23-26 lutego siły etiopskie przeprowadziły operację odbicia Badme (*Operacja Zachód Słońca*). Najcięższe walki toczyły się w rejonie Tsorena, gdzie Erytrejczycy okopali się oraz silnie zaminowali teren na południe od miasta. W dniu 14 marca 1999 wojska etiopskie rozpoczęły szturm pozycji erytrejskich, wykorzystując piechotę (często nieuzbrojonych chłopów) do torowania przejść w polach minowych, w ten sposób oczyszczając drogę dla ciężkiego sprzętu. Bitwa trwała trzy dni, zginęło w niej co najmniej 13 tys. ludzi, a dziesiątki tysięcy odniosło rany⁴⁴. Mimo ogromnego wysiłku pozwoliła ona wojskom etiopskim na przesunięcie linii frontu o 150 metrów, gdzie zatrzymała się na kolejne miesiące⁴⁵.

Te działania, mimo iż ostatecznie zostały zahamowane przez siły Erytrei, ukazały przewagę wojsk etiopskich niemalże w każdej dziedzinie. Ostatecznie siłom zbrojnym Etiopii udało się zająć sporny obszar i wdrzeć na 25 km w głąb Erytrei. Według szacunkowych danych straty po obu stronach wyniosły ponad 30 tys. osób⁴⁶. Mimo iż oba kraje (a w szczególności Etiopia) borykały się w tym czasie z kolejnymi suszami i klęskami głodu, w dalszym ciągu kontynuowano proces dozbrajania. Pod koniec 1999 roku działania zbrojne zostały wyciszone, jednak w maju 2000 roku Etiopia podjęła kolejną ofensywę. Wojska ruszyły do ataku 12 maja, a już 13 maja Rada Bezpieczeństwa ONZ uchwaliła rezolucję, wzywającą oba państwa do zaprzestania walk i pokojowego rozwiązania sporu. Rząd w Addis Abebie odrzucił jednak postawione ultimatum, ponieważ walki toczyły się na korzyść Etiopii.

⁴¹ Por. R. Łoś, J. Reginia-Zacharski, *Współczesne...*, s. 239.

⁴² N. Tekeste, K. Tronvoll, *Brothers at War. Making sense of the Eritrean-Ethiopian War*, James Curry Ltd., Oxford 2000, s. 74; za: K. Hryćko, *Etiopsko...*, s. 108.

⁴³ K. Hryćko, *Etiopsko...*, s. 108.

⁴⁴ *Verdun na pustyni*, Forum, nr 31 z 1.08.1999; za: S. Gebru, *Konflikt...*, s. 237.

⁴⁵ Tamże, s. 237.

⁴⁶ R. Łoś, J. Reginia-Zacharski, *Współczesne...*, s. 239.

Etiopczycy rozpoczęli ofensywę na zachodnim odcinku frontu przy granicy z Sudanem, przez co udało im się zaskoczyć przeciwnika, oskrzydlić go i wyjść na jego tyły. Dzięki temu przy niewielkich stratach udało się siłom etiopskim zająć między innymi miejscowości Teseney oraz Barentu, przez którą wiedzie ważny szlak komunikacyjny do Asmary. Oskrzydlenie przeciwnika umożliwiło rozwinięcie powodzenia na głównych kierunkach frontu zachodniego, w szczególności na kierunku Zala Ambassa, które także zostało odbite z rąk erytrejskich. Ruszył także front wschodni, gdzie Etiopczykom udało się zająć miejscowość Senafe. Po odzyskaniu okupowanych terenów i zajęciu przygranicznych miast siły etiopskie przeszły do działań mających na celu osłabienie potencjału militarnego przeciwnika, aby nie stanowił on zagrożenia w przyszłości. Stąd duży nacisk położono na działania powietrzne, bombardowano między innymi lotnisko wojskowe w Asmarze oraz instalacje portu Massaua⁴⁷.

W tej sytuacji 17 maja Rada Bezpieczeństwa uchwaliła rezolucję nr 1298, zakazującą sprzedaży broni do Etiopii na okres jednego roku oraz do czasu zawarcia porozumienia pokojowego także do Erytrei. Z kolei rząd w Asmarze obiecał wycofanie wojsk z części regionów spornych, Etiopia wyraziła zaś gotowość do podjęcia rozmów pokojowych w Algierze – stolicy Algierii. Pertraktacje rozpoczęły się 29 maja 2000 roku i trwały blisko 12 dni. Wojska etiopskie kontynuowały w tym czasie natarcie i rozpoczęły walkę o port Assab, który dla Erytrei miał kluczowe znaczenie gospodarcze i wojskowe, zaś jego utrata postawiłaby rząd erytrejski w bardzo niekorzystnej pozycji w procesie negocjacji. W obliczu realnego zagrożenia jego utraty delegacja erytrejska zdecydowanie złagodziła ton i zgodziła się na przyjęcie planu proponowanego przez OJA.

Porozumienie zostało podpisane przez ministrów spraw zagranicznych obu państw 18 czerwca 2000 r. i zobowiązywało strony konfliktu do natychmiastowego zawieszenia broni oraz zapowiadało wprowadzenie pokojowych sił ONZ pomiędzy walczące strony. W ciągu doby od podpisania porozumienia siły etiopskie opuściły Teseney, co miało być demonstracją poparcia dla idei porozumienia, ale przez stronę erytrejską zostało odebrane jako ruch taktyczny, związany ze zbliżającą się porą deszczową, która powodowała podniesienie poziomu rzek, co mogłoby utrudnić powrót wojsk etiopskich. Nieufność oraz demonstracyjne niezadowolenie towarzyszyło stronie erytrejskiej przez cały proces pokojowy. Ostateczne sześciopunktowe porozumienie pokojowe (tzw. Porozumienie Algierskie⁴⁸) zostało podpisane 12 grudnia 2000 r. przez premiera Etiopii Melese Zenawi i prezydenta Erytrei Isajasa Afewerki. Strony zobowiązały się w nim między innymi do: całkowitego porzucenia agresji we wzajemnych stosunkach; repatriacji

---

⁴⁷ S. Gebru, *Konflikt...*, s. 238.

⁴⁸ Zob. http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Etiopia,stosunki_dwustronne,Erytrea [dostęp: 01.04.2012]; L. Lata, *The Ethiopia...*, s. 382.

uchodźców i zwolnienia jeńców wojennych; współpracy z OJA oraz niezależną komórką powołaną przez sekretarza OJA w śledztwie prowadzonym w celu wyjaśnienia przyczyn konfliktu, w tym incydentu z 6 maja 1998 oraz późniejszych, które doprowadziły do zaostrzenia konfliktu; oraz, co ważne, do przyjęcia niezależnego orzeczenia strony trzeciej w kwestii sporów granicznych bez prawa odwołania od tej decyzji. Na mocy porozumienia utworzona została 25 kilometrowa strefa buforowa, monitorowana przez siły pokojowe ONZ. Powołano także niezależną Komisję Graniczną, składającą się z 5 członków, której celem była delimitacja i demarkacja granicy państwowej⁴⁹.

Na bazie postanowień czerwcowych porozumień w lipcu 2000 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ podjęła decyzję o utworzeniu misji UNMEE (Rezolucja 1312), której głównym zadaniem miało być nadzorowanie zawieszenia broni. W dniu 15 września 2000 r. Rada przyjęła rezolucję S/RES/1320, precyzując zakres obowiązków nowej misji. Mandat UNMEE obejmował:

- nadzorowanie zawieszenia broni;
- nadzorowanie wycofania sił etiopskich z terenów zajętych po 6 lutego 1999 r. niebędących pod zarządem Etiopii przed 6 maja 1998 r.;
- monitorowanie pozycji sił Erytrei, które miały być rozlokowane w odległości 25 kilometrów od sił Etiopii;
- nadzorowanie tymczasowej strefy bezpieczeństwa utworzonej na podstawie porozumienia o zaprzestaniu wrogich działań;
- koordynowanie działań z zakresu pomocy humanitarnej;
- usuwanie min znajdujących się w tymczasowej strefie bezpieczeństwa i na sąsiednich terenach⁵⁰.

W operacji w różnym zakresie brało udział 55 państw, maksymalne zaangażowanie (osiągnięte w lipcu 2002 r.) wynosiło 4154 osoby personelu, w tym 3940 żołnierzy i 214 policjantów⁵¹. W operacji brali udział również polscy żołnierze, służący w sztabie SHIRBRIG⁵² (6 żołnierzy). Niestety w dniu 30 lipca 2008 roku Rada Bezpieczeństwa postanowiła zakończyć misję UNMEE, co nastąpiło 31 lipca 2008 r. Decyzja Rady była odpowiedzią

---

⁴⁹ Zob. pełny tekst porozumienia pokojowego dostępny w Internecie: http://www.ethiopianforeignpolicy.com/wp-content/uploads/2014/03/ER-ET_001212_Algers-AgreementEritreaEthiopia.pdf [dostęp: 16.07.2015].

⁵⁰ http://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/unmee.php [dostęp: 16.07.2015].

⁵¹ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmee/facts.html> [dostęp: 16.07.2015].

⁵² Wielonarodowa Brygada Szybkiego Rozwinięcia (ang. *Multinational Standby High Readiness Brigade for UN Operations*) – międzynarodowa struktura wojskowa szybkiego reagowania, przeznaczona do działania w operacjach pokojowych ONZ, działająca w latach 2000-2009 w ramach tzw. Systemu Szybkiego Rozmieszczenia ONZ. Do UNMEE SHIRBRING wystawiło dowództwo i sztab (95 oficerów) oraz kompanię dowodzenia i batalion piechoty. Operacja ta była pierwszą okazją do użycia tej formacji, która właśnie w 2000 roku osiągnęła gotowość operacyjną.

na odcięcie dostaw paliwa oraz wyniszczające restrykcje, które Erytrea nałożyła na UNMEE, uniemożliwiając kontynuowanie wypełniania mandatu misji i narażając na niebezpieczeństwo personel ONZ⁵³. Utrudnianie działania sił ONZ rozpoczęło się już w 2005 r., kiedy to rząd Erytrei zakazał korzystania z przestrzeni powietrznej państwa. W wyniku zaostrzenia erytrejskich restrykcji Rada Bezpieczeństwa stopniowo redukowała militarny komponent operacji do poziomu 2300 żołnierzy w maju 2006 roku, a następnie do 1700 w styczniu 2007 r. W styczniu 2008 roku planowano przedłużenie mandatu misji, jednak kolejne restrykcje oraz niemożliwość zapewnienia pełnego bezpieczeństwa personelu misji po stronie erytrejskiej zmusiły ONZ do jej zakończenia.

Jednocześnie trwały prace Komisji Granicznej. Komisja wydała pierwsze oświadczenie w kwietniu 2002 r., przyznając sporne miasto Badme Erytrei. Etiopia, łamiąc postanowienia pokojowe, odmówiła podporządkowania się tej decyzji. Sprawę demarkacji odłożono bezterminowo. Tymczasem sytuacja wokół spornych terenów zaostrzała się. W listopadzie 2005 r. etiopscy żołnierze przedarli się do strefy zdemilitaryzowanej i okupowali ją przez 6 dni. Obie strony rozpoczęły koncentrację sił przy granicy, do ponownych walk jednak nie doszło. Niestety nie doszło także do ostatecznego porozumienia. Komisja Graniczna, zamykając swoją działalność w 2007 r., uznała swoją pierwszą decyzję za ostateczną i wiążącą, czego nie zaakceptował rząd w Addis Abebie. Komisja opublikowała mapę z zarysem proponowanego przebiegu granicy opartego o współrzędne geograficzne, co określono jako *wirtualną demarkację*, jednak faktyczna demarkacja granicy nie została wykonana w terenie. Dla Addis Abeby jest to pretekst do odrzucenia postanowień raportu końcowego Komisji. Premier Melese Zenawi określił tę sytuację jako *legalny nonsens*, stwierdzając, że dopóki delimitacja nie zostanie wykonana w terenie, nie ma mowy o faktycznej delimitacji⁵⁴. Spór graniczny między tymi państwami trwa do dziś.

Wojna etiopsko-erytrejska nie przyniosła żadnej ze stron większych korzyści, spowodowała natomiast znaczące straty w państwach, które i tak zaliczane są do najbiedniejszych na świecie. Dobrze obrazuje to stwierdzenie etiopskiego premiera Melese Zenawiego, który w kwietniu 2008 r. w wywiadzie dla Newsweeka nazwał tę wojnę *głupią*⁵⁵. Poza dużymi stratami w ludności – liczba ofiar według Ośrodka Informacji ONZ w Warszawie szacowana jest na 370 tys. Erytrejczyków i 350 tys. Etiopczyków⁵⁶ – przyniosła

---

⁵³ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmee/facts.html> [dostęp: 16.07.2015].

⁵⁴ *Beyond the fragile peace between Ethiopia and Eritrea: averting new war*, Africa Report № 141, 17.06.2008, International Crisis Group, s. 3.

⁵⁵ Zob. http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Etiopia,stosunki_dwustronne,Erytrea [dostęp: 01.04.2012].

⁵⁶ Zob. <http://www.unic.un.org.pl/afryka/index.php?id=2> [dostęp: 01.04.2012].

także ogromne straty polityczne, gospodarcze i społeczne. Oba kraje straciły wiarygodność na arenie międzynarodowej, co znacząco odbija się na liczbie inwestycji w tym regionie. Przekonanie o niestabilności obu krajów skutecznie odstrasza zagranicznych inwestorów. Słabe gospodarki, oparte na rolnictwie, zostały zrujnowane poprzez dwuletni *wyścig zbrojeń*. Etiopia straciła najbliższego partnera, który zapewniał jej dostęp do morza. Działania zbrojne wywołały falę migracji w regionie – niemożliwa do oszacowania jest liczba ludności zmuszonej do opuszczenia swoich domów (Etiopia oficjalnie wydziła 77 tys. Erytrejczyków⁵⁷). Bilans zysków i strat jest dla obu stron jednoznacznie niekorzystny.

Od początku XXI wieku między zwaśnionymi stronami trwa swego rodzaju zimna wojna. Oba państwa wykorzystują „zastępcze siły” do osłabienia przeciwnika, co oznacza udzielanie wsparcia siłom i ruchom opozycyjnym (rebelianckim), w tym o charakterze zbrojnym, funkcjonującym na terenie obu państw. Jak wskazują eksperci z International Crisis Group, przed 2008 rokiem etiopskie zbrojne organizacje separatystyczne i rebelianckie, tj.: Narodowy Front Wyzwolenia Ogadenu (*Ogaden National Liberation Front – ONLF*), Front Wyzwolenia Oromo (*Oromo Liberation Front – OLF*) czy Etiopski Ludowy Front Patriotyczny (*Ethiopian People Patriotic Front – EPPF*) posiadały swoje przedstawicielstwa w Asmarze, a część z nich jest stale aktywna. Strona erytrejska zapewnia im schronienie, pomoc militarną i szkoleniową oraz uczestniczy w przerzucie wsparcia ludzkiego i materiałowego dla tych organizacji przez wspólną granicę, a także granice Etiopii z Sudanem i Somalią. Dla przykładu, kierujący działaniami OLF Daoud Ibsa mieszkał przez wiele lat w stolicy Erytrei, skąd koordynował działania tej organizacji oraz przy pomocy władz erytrejskich organizował szkolenie bojowników w obozach w okolicy miejscowości Teseney⁵⁸. Część powiązań reżimu Isajasa Afewerki z rebeliantami etiopskimi sięga czasów wspólnej walki z rządem Mengystu Hajle Marjama i jest obecnie wykorzystywana do podtrzymywania konfliktu z Etiopią, ale poniżej progu bezpośredniej konfrontacji militarnej. Karta etiopskiego zagrożenia jest dla reżimu w Asmarze niezbędna do utrzymania w ryzach własnego społeczeństwa. Etiopia cyklicznie oskarża władze erytrejskie o wsparcie organizacji uznanych przez nią za terrorystyczne (nie bez powodu), w szczególności po różnego rodzaju incydentach, jak np. po serii wybuchów bomb w Addis Abebie w 2006 roku⁵⁹. Z kolei władze etiopskie udzielają wsparcia członkom Erytrejskiego Sojuszu Demokratycznego (*Eritrean Democratic Alliance – EDA*), będącego organizacją zrzeszającą grupy erytrejskich opozycjonistów na emigracji. W maju 2008 roku w Addis Abebie EDA zorganizowała swego rodzaju forum zrze-

---

⁵⁷ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne...*, s. 241.

⁵⁸ *Beyond the fragile peace...*, s. 13.

⁵⁹ Tamże, s. 13.

szeniowe, którego celem miało być połączenie wysiłków erytrejskiej opozycyjnej diaspory na rzecz zmian w tym państwie. Etiopię oskarża się także o udzielanie wsparcia organizacji Erytrejski Islamski Dżihad (zwanej także Islamskim Ruchem Ocalenia Erytrei; *Eritrean Islamic Jihad/Islamic Salvation Movement*), której największa aktywność przypadła na koniec lat 90. XX wieku, obecnie zaś operuje na terytorium Erytrei i pozostałych państw sąsiednich (głównie Sudanu) na znacznie mniejszą skalę⁶⁰.

Osobną kwestią pozostaje etiopsko-erytrejska rywalizacja poprzez zaangażowanie po przeciwnych stronach w konfliktach w państwach sąsiednich, w szczególności w Somalii. Etiopia jest głównym państwem wspierającym Tymczasowy Rząd Federalny (*Transitional Federal Government – TFG*), który jest uznawany przez społeczność międzynarodową za rząd somalijski. W latach 2006-2009 Etiopia wystąpiła zbrojnie po stronie TFG przeciwko Unii Trybunałów Islamskich, fundamentalistycznemu para-rządowi islamskiemu (a w zasadzie formacji milicyjno-politycznej złożonej z członków ekstremistycznych ugrupowań islamskich), który sprawował faktyczną kontrolę nad znaczną częścią terytorium Somalii. Unia otrzymała wtedy wsparcie rządu erytrejskiego, co więcej reżim wsparł także tworzenie Sojuszu na rzecz Wyzwolenia Somalii (*Alliance for the Re-liberation of Somalia – ARS*). Organizacja ta powstała w 2007 r. w Asmarze, a jej celem miała być integracja wysiłków somalijskich islamistów na rzecz walki z TFG i wojskami etiopskimi. Etiopskie siły zbrojne biorą także udział w Misji Unii Afrykańskiej dla Somalii (*African Union Mission to Somalia – AMISOM*⁶¹), powołanej w 2007 roku w celu przywrócenia pokoju w Somalii, walki z islamistami z Asz-Shabab (*Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin*) oraz innymi organizacjami rebelianckimi, a także w celu wsparcia konsolidacji uznanych na arenie międzynarodowej władz somalijskich i rozszerzaniu ich kontroli na całość terytorium kraju.

Można zaryzykować stwierdzenie, że wojna etiopsko-erytrejska zapoczątkowała okres nowych dyktatur w obu państwach. O ile dyktatorskie zapędy Melese Zenawi traktowane były jako „mniejsze zło”, o tyle dla Erytrei konflikt z Etiopią stał się punktem zwrotnym i pretekstem do zmiany kraju w skostniałą i zamkniętą dyktaturę, często porównywaną do Korei Północnej. Motyw ciągłego zagrożenia etiopskiego jest permanentnie wykorzystywany przez reżim jako uzasadnienie ciągłego rozbudowywania służb bezpieczeństwa i nadużywania wprowadzonego w latach 90. *prawa o służbie narodowej*. Zgodnie z jego zapisami każdy Erytrejczyk w wieku od 18 do 40 lat (Erytrejki – od 18 do 27) zobowiązany jest do obycia 18-miesięcznej

---

⁶⁰ Tamże, s. 14.

⁶¹ Komponent militarny operacji tworzą, poza siłami etiopskimi, także żołnierze z Burundi, Dżibuti, Kenii, Sierra Leone i Ugandy. Zgodnie z mandatem operacji przedłużonym w 2013 r. maksymalna liczebność komponentu militarnego operacji liczy 22 126 żołnierzy. Zob. <http://amisom-au.org/mission-profile/military-component/> [dostęp: 01.08.2015].

służby wojskowej (według relacji uchodźców zdarzają się nawet przypadki wcielania mężczyzn powyżej 80 roku życia⁶²). Okres ten może być jednak przedłużany – nawet do kilkunastu lat⁶³ (znane są przypadki ludzi wcielanych do służby w latach 90., odbywający ją także po 2010 r.). Z relacji uchodźców wynika, że pobór przyjmuje często formę „ulicznych łapanek”. Żołnierze w trakcie służby są wykorzystywani do prowadzenia wszelkiego rodzaju prac infrastrukturalnych jako najtańsza siła robocza. Poborowi pracują przez 6,5 dnia w tygodniu, co najmniej po 12 godzin dziennie, są źle karmieni, bici, częste są przypadki wykorzystywania seksualnego, a za każdy niewielki przejaw nieposłuszeństwa mogą trafić do więzienia. Erytrea ma cały system więzień (ich liczba – w kraju trzy razy mniejszym od Polski – według niektórych doniesień dochodzi nawet do 300⁶⁴), z których duża część to podziemne kazamaty bądź różnego rodzaju kontenery wystawiane na słońce na terenach pustynnych, w których panują nieludzkie warunki. Do więzienia można trafić niemalże za wszystko, także za wyznawanie innej, niż jedna z 4 akceptowanych przez reżim, religii (islam sunnicki, etiopski kościół ortodoksyjny, katolicyzm i luteranizm). Często za „przewinienia” jednej osoby do więzienia trafiają całe rodziny. Według danych przedstawionych przez Amnesty International w kraju znajduje się ponad 10 tys. więźniów politycznych. Nic więc dziwnego, że znacząca część obywateli Erytrei próbuje różnymi sposobami uciec z kraju. Dotyczy to zarówno części elit, jak i zwykłych obywateli, o czym świadczą przykłady przytoczone przez Michała Staniulą: *drakońskie prawa, polityczne represje, bieda i obowiązkowa służba wojskowa zmuszają wielu Erytrejczyków do podjęcia desperackich prób ucieczki. Podczas olimpiady w Londynie czterech erytrejskich sportowców poprosiło Brytyjczyków o azyl polityczny. W październiku 2012 roku dwóch wysokich rangą oficerów lotnictwa wykradło prezydencki samolot i zbiegło do Arabii Saudyjskiej. Parę miesięcy później Asmara wysłała do Rijadu panią pilot (w stopniu kapitana), która miała sprowadzić samolot do Erytrei. Zamiast wykonać zadanie, kobieta... wypełniła wniosek azylowy. Podobnie postąpiło 17 zawodników reprezentacji piłkarskiej, którzy nie wrócili do kraju po grudniowym meczu w Ugandzie. Innym głośnym wydarzeniem było zniknięcie ministra informacji. Polityk zaginął podczas biznesowej podróży do Niemiec⁶⁵. Według szacunkowych danych każdego roku z Erytrei*

---

⁶² O. Górzyński, *Erytrea, czyli państwo-więzienie. Stamtąd pochodzą uchodźcy, których przyjmie Polska*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Erytrea-czyli-panstwo-wiezienie-Stamtad-pochodza-uchodzcy-ktorych-pryjmie-Polska,wid,17724235,wiadomosc.html> [dostęp: 02.08.2015].

⁶³ M. Staniul, *Erytrea – afrykańska Korea Północna*, <http://konflikty.wp.pl/kat,1020225,page,2,title,Erytrea-afrykanska-Korea-Polnocna,wid,15671218,wiadomosc.html> [dostęp: 02.08.2015].

⁶⁴ O. Górzyński, *Erytrea...*

⁶⁵ M. Staniul, *Erytrea...*

ucieka średnio około 15 tys. uchodźców, a łączna liczba uciekinierów w ciągu ostatnich dziesięciu lat przekroczyła 5% populacji⁶⁶.

Niepokojący jest fakt, że reżim erytrejski stara się zamknąć kraj na wszelkie wpływy zewnętrzne. Począwszy od 2005 roku, w ramach polityki samowystarczalności zaczęto wydalać z kraju nawet pozarządowe organizacje humanitarne zajmujące się dostarczaniem żywności i pomocą medyczną dla potrzebujących, traktując je jako narzędzie politycznego nacisku, budujące *syndrom zniewolenia*. Niestety kontrolowane przez państwo, scentralizowane i niewydolne rolnictwo nie jest w stanie pokryć zapotrzebowania kraju na żywność. Na szczęście dla mieszkańców tego kraju susza i klęska głodu, które nawiedziły w latach 2010-2011 Róg Afryki, jedynie w niewielkim stopniu dotknęły terytorium Erytrei.

W ostatnich latach pojawiła się niewielka nadzieja na ostateczne rozstrzygnięcie etiopsko-erytrejskiego sporu granicznego. Po śmierci Melese Zenawiego w 2012 r. jego następcą na fotelu premiera – Hajle Marjam Desalegne – przyjął wyraźnie łagodniejszą postawę względem władz erytrejskich, zaproponował wizytę w Asmarze i chęć osiągnięcia kompromisu w sprawach dzielących oba państwa. Mediacje zaoferował także Katar. To pozytywny trend, tym bardziej, że w 2010 i 2012 r. dochodziło do lokalnych incydentów zbrojnych na granicy między tymi państwami. W styczniu 2012 r. na terytorium przygranicznym Etiopii zginęło pięcioro zagranicznych turystów, dwóch zostało poważnie rannych, a czterech zostało porwanych najprawdopodobniej przez zbrojne bandy, które przedarły się z Erytrei. Rzecznik etiopskiego rządu Bereket Simon określił to zdarzenie jako *normalną, standardową aktywność terrorystyczną reżimu z Asmary*⁶⁷. Z kolei w marcu oddziały etiopskie wdarły się na 18 km w głąb terytorium Erytrei w pościgu za *grupą terrorystyczną stosującą taktykę uderz i ucieknij*, jak opisał zdarzenie rząd w Addis Abebie⁶⁸. Erytrea przedstawiła stanowisko, że etiopski rajd był w rzeczywistości atakiem na przygraniczny posterunek erytrejskiej armii, zaznaczono jednak, że incydent nie spowoduje militarnej odpowiedzi ze strony Erytrei.

Część komentatorów wskazuje, że impas w relacjach etiopsko-erytrejskich powinna zakończyć zmiana pokoleniowa u szczytów władzy obu państw, która rozpoczęła się właśnie ze śmiercią Melese Zenawiego. Istnieje możliwość, że nieco odmłodzone środowisko polityczne w Etiopii zdecyduje się na podporządkowanie decyzjom Komisji Granicznej i przekazanie symbolicznego miasta Badme Erytrei. Jak stwierdzają G. Gebreluel i K. Tronvoll,

---

⁶⁶ J. Prus, *Erytrea to jedno z najbardziej restrykcyjnych państw świata*, <https://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1462126,Erytrea-to-jedno-z-najbardziej-restrykcyjnych-panstw-swiata-reportaz> [dostęp: 02.08.2015].

⁶⁷ <http://www.bbc.com/news/world-africa-16602942> [dostęp: 10.05.2015].

⁶⁸ P. Wolejko, *Erytrea: awanturnik Rogu Afryki*, <http://www.politykaglobalna.pl/2012/05/erytrea-awanturnik-rogu-afryki/> [dostęp: 10.05.2015].

obecnie głównym problemem dla decydentów etiopskich jest nie tyle siła militarna sąsiada, ile możliwość jego pogrążenia się w chaosie po ewentualnym odejściu od władzy Isajasa Afewerki⁶⁹. Dla Etiopii „scenariusz somalijski” w Erytrei to opcja wyjątkowo niekorzystna, stąd dążenia do wygaszenia sporu oraz nawiązania pozytywnych, partnerskich relacji powinny się nasilać. Przy odpowiednim wsparciu międzynarodowym może być to początek drogi do pojednania zwaśnionych państw.

Bibliografia

1. *Beyond the fragile peace between Ethiopia and Eritrea: averting new war*, Africa Report N° 141, 17.06.2008, International Crisis Group.
2. *Cruel Consequences of the Eritrean Aggression Against Ethiopia*, Ethiopian Foreign Ministry Bulletin, Addis Abbeba, 1998.
3. Dworecki Stanisław, Kęsoń Tadeusz, Kulisz Marek, *Konflikty zbrojne w Afryce i Ameryce. Analiza i komentarze*, ATKA, Warszawa, 1997.
4. Dzurek Daniel, *Eritrea-Yemen Dispute Over the Hanish Islands*, IBRU Boundary and Security Bulletin, 1996.
5. Gebru Seifu, *Geneza konfliktu etiopsko-erytrejskiego*, *Investigationes Linguisticae*, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, nr 9, kwiecień 2003.
6. Gemechu Degefe (red.), *Współczesne konflikty międzynarodowe i etniczne*, Olsztyńska Szkoła Wyższa, Olsztyn, 2009.
7. Gidey Temesgen, *Ethiopian-Eritrean Conflict: Security Implications for the Horn of Africa*, United States Army War College, 2012.
8. Hamilton Kevin, *Beyond the Border War: the Ethio-Eritrean Conflict and International Mediation Efforts*, Princeton Journal of Public and International Affairs, volume 11, Princeton University, 2000.
9. Kuczyński Maciej, *Konflikty zbrojne i punkty zapalne w Afryce. Informator*, Bellona, Warszawa, 1995.
10. Lata Leenco, *The Ethiopia-Eritrea War*, Review of African Political Economy, No. 97, ROAPE Publications Ltd., 2003.
11. Łoś Robert, Regina-Zacharski Jacek, *Współczesne konflikty zbrojne*, PWN, Warszawa, 2010.
12. Malendowski Włodzimierz (red.), *Zbrojne konflikty i spory międzynarodowe u progu XXI wieku*, Wydawnictwo Atla2, Wrocław, 2003.
13. Mantel-Niećko Joanna, Ząbek Maciej (red.), *Róg Afryki. Historia i współczesność*, Wydawnictwo Trio, Warszawa, 1999.

---

⁶⁹ G. Gebreluel, K. Tronvoll, *Ethiopia and Eritrea: Brothers at war no more*, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2013/12/ethiopia-eritrea-brothers-at-war-no-more-201312111228604587.html> [dostęp: 10.05.2015].

14. Niedziela Szymon, *Etiopia – historia wojen i konfliktów wewnętrznych w czasach nowożytnych*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych, nr 3 (153)/2009.

15. *Podręczny leksykon państw świata*, RTW, Warszawa, 1998.

16. Teka Edwin, *Instability in the Horn of Africa: an assessment of the Ethiopia-Eritrean conflict*, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 2010.

17. Tekeste Negash, Tronvoll Kjetil, *Brothers at War. Making sense of the Eritrean-Ethiopian War*, James Curry Ltd., Oxford, 2000.

Źródła internetowe

1. CIA World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html>.

2. Gebreleuel Goitom, Tronvoll Kjetil, *Ethiopia and Eritrea: Brothers at war no more*, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2013/12/ethiopia-eritrea-brothers-at-war-no-more-201312111228604587.html>.

3. Górzyński Oskar, *Erytrea, czyli państwo-więzienie. Stamtąd pochodzą uchodźcy, których przyjmie Polska*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Erytrea-czyli-panstwo-wiezienie-Stamtad-pochodza-uchodzcy-ktorych-przyjmie-Polska,wid,17724235,wiadomosc.html>.

4. <http://amisom-au.org/mission-profile/military-component/>.

5. <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=4574037>.

6. <http://www.bbc.com/news/world-africa-16602942>.

7. http://www.ethiopianforeignpolicy.com/wp-content/uploads/2014/03/ER-ET_001212_Algiers-AgreementEritreaEthiopia.pdf.

8. http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Etiopia,stosunki_dwustronne,Erytrea.

9. <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmee/facts.html>.

10. <http://www.unic.un.org.pl/afryka/index.php?id=2>.

11. http://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/unmee.php.

12. Lata Leenco, *The Search for Peace: The Conflict between Ethiopia and Eritrea*, Allkopi AS, 2006, <http://www.fafo.no/pub/rapp/20014/20014.pdf>.

13. Prus Julia, *Erytrea to jedno z najbardziej restrykcyjnych państw świata*, <https://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1462126,Erytrea-to-jedno-z-najbardziej-restrykcyjnych-panstw-swiata-reportaz>.

14. Staniul Michał, *Erytrea – afrykańska Korea Północna*, <http://konflikty.wp.pl/kat,1020225,page,2,title,Erytrea-afrykanska-Korea-Polnocna,wid,15671218,wiadomosc.html>.

15. Thomas Charlie, *The Road to Afabet: The EPLF, Protracted Warfare, and the Liberation of Eritrea*, XXXVII International Congress of Military History, Rio de Janeiro, 2011, <http://www.eceme.ensino.eb.br/cihm/Arquivos/PDF%20Files/34.pdf>.

16. Whitaker Brian, *Clash over islands* (BBC News), Middle East International, 5 stycznia 1996, <http://www.al-bab.com/yemen/artic/mei15.htm>.

17. Wołajko Piotr, *Erytrea: awanturnik Rogu Afryki*, <http://www.politykaglobalna.pl/2012/05/erytrea-awanturnik-rogu-afryki/>.

SELECTED ARMED CONFLICTS IN POLEMOLOGICAL APPROACH.

PART 3 – ERITREAN-ETHIOPIAN WAR AS AN EXAMPLE OF UNSOLVED BORDER CONFLICT

Abstract: The article presents an in-depth look into the reasons and sources of the last armed conflict of the 20th century and one of the greatest in the Horn of Africa. The course of the conflict and its consequences were outlined which despite a clear influence on the security environment in the region are not actually sufficiently recognized and understood. The choice of this topic in the time of growing threats, massive migrations and a changing geo-political situation seems legitimate. The war between Ethiopia and Eritrea significantly affected the shape of both countries, strengthening undemocratic regimes whose indirect clashes moved also on other countries' territories, thus destabilizing the region.